

Magda Dziembowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-4370-5356

magda.dziembowska@uwm.edu.pl

Robert Dziembowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-1697-637X

robert.dziembowski@uwm.edu.pl

**Apelacja w postępowaniu procesowym
w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania
cywilnego z 4 lipca 2019 r.
Część 1 – postępowanie międzyinstancyjne
i dowodowe**

Wprowadzenie

Ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1469) dokonano kompleksowej reformy postępowania w sprawach cywilnych. Ustawodawca wprowadził szereg zmian przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Obszerna modyfikacja prawa procesowego ma na celu uproszczenie, usprawnienie i przyspieszenie rozpoznawania spraw przed sądami powszechnymi. Wprowadzoną regulację sklasyfikowano w ramach następujących grup: przygotowanie sprawy do rozpoznania, przeciwdziałanie nadużyciu prawa procesowego, dowody, uzasadnienie wyroków i postępowania odwoławcze, postępowanie w sprawach gospodarczych, inne postępowania odrębne, ogólne usprawnienia postępowania, koszty sądowe oraz przepisy wprowadzającego i przejściowe. Część nowelizacji procedury cywilnej weszła w życie po upływie czternastu dni od ogłoszenia ustawy, czyli 21 sierpnia 2019 r.¹ Dla

---

¹ Pomijając zmiany o charakterze redakcyjnym czy porządkującym, przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w których *vacatio legis* wyniosło czternaście dni, dotyczyły: wyłączenia sędziego, wnoszenia pism za pomocą systemu teleinformatycznego, doręczeń pism podmiotom podlegającym wpisowi do rejestru sądowego, postanowienia o zawieszeniu postępowania, podstaw

znowelizowanych przepisów dotyczących postępowania odwoławczego, *vacatio legis* przewidziano na okres wynoszący trzy miesiące. Ze względu na wagę jaką przypisać należy postępowaniom odwoławczym, trzeba zauważyć, że ustawodawca słusznie przewidział dłuższy okres na wejście w życie uchwalonych w tym zakresie zmian. Dłuższy okres *vacatio legis* umożliwił przynajmniej teoretyczne zapoznanie się z nową procedurą, gdyż znowelizowane przepisy w rzeczywisty i istotny sposób będą wywierały wpływ na praktykę orzeczniczą. Wprowadzono zmiany o skutkach daleko idących tak dla sądów obu instancji, jak również dla stron postępowania – tym samym ustawodawca zrewolucjonizował tok postępowań odwoławczych. Celem publikacji jest ukazanie skutków wprowadzonej nowelizacji na przyspieszenie i usprawnienie postępowania cywilnego. Wprowadzając szereg zmian w procedurze cywilnej, ustawodawca miał na celu doprowadzenie do efektywnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Autorzy dokonają analizy, czy wprowadzone zmiany zagwarantują równocześnie rzetelność rozpatrzenia sprawy oraz wydanie sprawiedliwego orzeczenia.

Postępowanie apelacyjne

W 1990 r. struktura sądów powszechnych uległa zreformowaniu. W związku z utworzeniem sądów apelacyjnych wprowadzono apelację, będącą środkiem odwoławczym skierowanym do sądów drugiej instancji. Orzeczenia sądów odwoławczych mają na celu usunięcie uchybień popełnionych przy rozstrzygnięciu spraw przez sądy niższych instancji i również zawężają kontrolę sprawowaną przez Sąd Najwyższy na skutek wnoszonej skargi kasacyjnej². Apelacja jako środek odwoławczy służy rozpoznaniu istoty sprawy. Tym samym orzeczenie sądu drugiej instancji obejmuje merytoryczne rozpoznanie sprawy w granicach wyznaczonych przez skarżącego. W polskim systemie prawnym apelacja ma charakter apelacji pełnej – *cum beneficio novorum*³. Ponowne rozpoznanie sprawy jest obowiązkiem sądu drugiej instancji. Ma on za zadanie uzupełnić wszystkie braki powstałe w postępowaniu sądu pierwszej instancji. Rozpoznanie apelacji skutkować powinno usunięciem błędów popełnionych przez sąd niższej instancji⁴. Meritum apelacji pełnej

---

umorzenia postępowania, wynagrodzenia mediatora, umorzenia postępowania, tytułu wykonawczego, przejścia uprawnienia po powstaniu tytułu wykonawczego oraz umorzenia postępowania egzekucyjnego.

² T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, 2016, LEX 2019.

³ A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Artykuł 1–729*, 2019, LEX 2019.

⁴ M. Manowska, *Struktura sędziowskiego materialnego kierownictwa postępowaniem dowodowym przed sądem II instancji w apelacji pełnej w procesie cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 10, s. 53.

przedstawił w uzasadnieniu swojej uchwały Sąd Najwyższy⁵. Stwierdził w niej, że istota apelacji sprowadza się do ponownego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji. Rozprawa prowadzona przez sąd stanowi kontynuację rozprawy, która została rozpoczęta przed sądem pierwszej instancji. Celem postępowania apelacyjnego jest wyeliminowanie uchybień popełnionych przez sąd i strony w toku rozprawy prowadzonej w niższej instancji. W centrum uwagi sądu drugiej instancji pozostaje rozpoznanie sprawy i merytoryczne jej rozstrzygnięcie.

Postępowanie międzyinstancyjne

Zasadniczo postępowanie cywilne przebiega w sposób równoległy i ciągły. Bezpośrednio po sobie następują poszczególne instancje. Jednakże istotną rolę odgrywają czynności tzw. międzyinstancyjne, będące spoiwem między instancjami. Dokonywane są one pomiędzy zakończeniem postępowania w niższej instancji a wszczęciem postępowania cywilnego w instancji wyższej⁶.

Głównym zadaniem postępowania międzyinstancyjnego jest zagwarantowanie poddania orzeczenia sądu pierwszej instancji pełnej kontroli sądu drugiej instancji. Tym samym postępowanie te służy realizacji celów pobocznych, wśród których wskazać należy: uzyskanie uzasadnienia orzeczenia wydanego przez sąd pierwszej instancji, wniesienie apelacji w prawidłowej formie, zagwarantowanie zapoznania się z treścią apelacji przez stronę przeciwną i wniesienie odpowiedzi na apelację oraz przedstawienie apelacji i odpowiedzi na nią sądowi drugiej instancji. Należy zauważyć, że postępowanie apelacyjne składa się z etapów realizowanych zarówno przez sąd pierwszej, jak i drugiej instancji. Oba sądy przeprowadzają niezależnie od siebie kontrolę braków formalnych apelacji. W uzasadnieniu wprowadzonych zmian ustawodawca wskazał, że czynności wykonywane przez oba sądy są zasadniczo powtarzane. Ponadto dwuetapowa procedura kontroli braków formalnych apelacji przyczynia się do powstania rozbieżności w zakresie oceny co do prawidłowości wniesienia apelacji. Tym samym przekłada się to na przedłużanie postępowania w następstwie zażaleń składanych przez strony postępowania. Obowiązek przeprowadzenia kontroli formalnej apelacji przez sądy pierwszej instancji został całościowo skrytykowany przez ustawodawcę. Wskazał on, że dokonywanie czynności kontrolnych apelacji przez sąd niższej instancji prowadzi do przewlekłości zarówno postępowania międzyin-

---

⁵ Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów – zasada prawna z 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07, LEX nr 341125.

⁶ Uchwała Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2007 r. III CZP 124/06, LEX nr 209065.

stacyjnego, jak i rozpoznania istoty sprawy w pierwszej instancji⁷. Wprowadzona nowelizacja przekazuje w całości podejmowanie kontroli formalnej apelacji sądowi odwoławczemu. W świetle wprowadzonych zmian to sąd drugiej instancji ustalać będzie spełnienie wymogów wnoszonej apelacji w zakresie formy, treści, terminu oraz opłaty. Tym samym zbędne stało się utrzymanie przepisów traktujących o możliwości odrzucenia apelacji przez sąd pierwszej instancji⁸. Rola sądu pierwszej instancji w postępowaniu apelacyjnym ograniczona zostanie jedynie do przedstawienia akt z apelacją sądowi drugiej instancji⁹. Ponadto zbędne stanie się przesyłanie apelacji sądowi pierwszej instancji w przypadku złożenia apelacji bezpośrednio do sądu odwoławczego. W powyższej sytuacji sąd drugiej instancji jedynie zawiadomi sąd pierwszej instancji, że apelacja do niego wpłynęła, żądając jednocześnie przedstawienia mu akt sprawy¹⁰.

Celem ustawodawcy było również ograniczenie obrotu pocztowego. Założono, że w wyniku obciążeniu sądów, czynności formalne w postępowaniu międzyinstancyjnym wpływają na przewlekłość postępowania¹¹. Wprowadzone zmiany rzutują na tryb rozpoznawania zażaleń. Po wejściu w życie nowelizacji, w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie wydane w postępowaniu międzyinstancyjnym, rozpoznawane ono będzie przez sąd odwoławczy w innym składzie.

Po wejściu w życie zmian również referendarzom sądowym zostanie powierzona kontrola przesłanek skutecznego wniesienia apelacji¹². Poszerzenie kompetencji referendarzy sądowych podyktowane zostało uznaniem przez ustawodawcę czynności kontrolnych za formę ochrony prawnej niestanowiącej wymiaru sprawiedliwości. W uzasadnieniu zmian podkreślone zo-

---

⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, 79, 80.

⁸ Art. 370 zostaje uchylony przez art. 1 pkt 129 ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r.

⁹ Art. 371 zmieniony przez art. 1 pkt 130 ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Otrzymuje on brzmienie: „Sąd pierwszej instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi drugiej instancji”.

¹⁰ Art. 369 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 128 lit. c, ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Otrzymuje on brzmienie: „Termin, o którym mowa w § 1, uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji. W takim przypadku sąd ten zawiadamia sąd pierwszej instancji o wniesieniu apelacji i żąda przedstawienia akt sprawy”.

¹¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, 79, 80.

¹² Art. 367 § 3¹ dodany przez art. 1 pkt 126 lit. b ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 367 § 3¹ brzmi: „Sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania”.

stało, iż sprawowana w powyższym zakresie kontrola sądów ma charakter jedynie formalny. Zatem nie ma przeciwwskazań do powierzenia jej referendarzom sądowym. Wprowadzona zmiana ma za zadanie odciążyć sędziów od czynności proceduralnych. Ponadto należy zauważyć, że możliwe będzie złożenie skargi na postanowienie referendarza sądowego, która w założeniu zostanie szybciej rozpoznana niż dotychczasowe zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji¹³.

Uproszczenie czynności kontroli formalnej ma za zadanie przyspieszyć postępowanie międzyinstancyjne. Założeniem ustawodawcy było osiągnięcie tego celu wskutek scentralizowania postępowania w sądzie drugiej instancji, wprowadzenia ułatwienia przy dokonywaniu kontroli formalnej, odstąpienia od dewolutywności postępowania w odniesieniu do zażaleń składanych w toku postępowania międzyinstancyjnego oraz zawężenie liczby dokonywanych w postępowaniu międzyinstancyjnym czynności oraz doręczeń. Przewiduje się również, że dzięki koncentracji postępowania międzyinstancyjnego nastąpi ujednoczenie w zakresie orzecznictwa i praktyki obejmującej kontrolę formalną apelacji¹⁴.

Postępowanie dowodowe

Ustawodawca wprowadził istotną zmianę w zakresie toczonego się postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji. Wprawdzie strona nadal będzie mogła składać wnioski dowodowe w postępowaniu apelacyjnym, a sąd drugiej instancji będzie sądem merytorycznie rozpoznającym sprawę, to jednak zamierzeniem ustawodawcy było stanowcze podkreślenie przesłanek umożliwiających uwzględnienie przez sąd odwoławczy powoływanych przez stronę nowych faktów i dowodów. Tym samym w zasadniczej części przepis statuujący wymagania odnoszące się do treści i formy apelacji uległ zmianie.

Polski proces cywilny zakłada koncentrację materiału dowodowego przed sądem pierwszej instancji. Zatem obowiązkiem stron jest powołanie wszystkich faktów i dowodów w postępowaniu rozpoznawczym.

Zasadniczym przepisem dotyczącym prowadzenia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji stanowi art. 381 k.p.c.¹⁵ Statuuje on możliwość pominięcia przez sąd odwoławczy nowych faktów i dowodów w przypadku, gdy strona mogła powołać je w postępowaniu przed sądem pierwszej

¹³ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, s. 80.

¹⁴ Ibidem, s. 79, 80.

¹⁵ A. Partyk, *Komentarz do art. 381 k.p.c.*, [w:] O.M. Piaskowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, Lex 2020.

instancji. Nie dotyczy to przypadku, w którym potrzeba powołania się na nowe fakty i dowody wynika dopiero na późniejszym etapie postępowania. Przesłanki wskazane w powyższym przepisie wskazują na potrzebę bądź jej brak kontynuowania postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy. Nie można wykluczyć sytuacji, w której strona w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie powołuje wszystkich faktów i dowodów ze względów od niej niezależnych. Do takich obiektywnych przyczyn zaliczyć można nieistnienie lub brak wiedzy strony o danych faktach lub dowodach na etapie postępowania w pierwszej instancji. Niepowołanie pewnych faktów lub dowodów może wynikać również z przyczyn przez stronę niezawinionych. W doktrynie wskazuje się, że zalicza się do nich m.in. szczególną nieporadność lub inwalidztwo¹⁶. Warto zaznaczyć, że uznając przyczyny niepowołania nowych faktów i dowodów za niezawinione przez stronę sąd powinien wziąć pod uwagę obiektywny miernik staranności człowieka dbającego o swoje życiowo, istotne sprawy¹⁷. Mając na uwadze powyższe, podjęcie przez sąd drugiej instancji decyzji o przeprowadzeniu postępowania dowodowego podlega każdorazowej ocenie w odniesieniu do konkretnej sprawy cywilnej. Postępowanie dowodowe prowadzone przez sąd drugiej instancji może zostać uzupełnione o nowe fakty i dowody wskazane przez stronę dopiero na tym etapie postępowania ze względu na rozwój postępowania dowodowego przed sądem odwoławczym, treść uzasadnienia sądu pierwszej instancji lub poglądu prawnego przedstawionego przez Sąd Najwyższy. Niemniej powołanie nieprzydatnego do rozstrzygnięcia sprawy dowodu lub faktu przez stronę postępowania albo powołanie ich jedynie dla zwłoki stanowi uzasadnienie do ich pominięcia przez sąd odwoławczy. Słusznie zauważa Małgorzata Manowska, że sąd apelacyjny może oddalić wnioski dowodowe w przypadku, gdy powołanie nowego faktu lub dowodu w postępowaniu odwoławczym jest uzasadnione przez stronę tym, że powołane przez nią dowody przed sądem niższej instancji powinny być wystarczające do uzyskania korzystnego dla niej rozstrzygnięcia w sprawie. Prawidłowo autorka dostrzega, że przepis art. 381 k.p.c. ma za zadanie przeciwdziałać przewlekłości postępowania oraz przerwaniu na sąd odwoławczy ciężaru prowadzenia postępowania dowodowego¹⁸.

Strona postępowania została zobligowana do wskazywania dokładnych faktów, stanowiących istotę składanych wniosków dowodowych, żądań czy zarzutów. Znowelizowany przepis art. 368 k.p.c.¹⁹ jednoznacznie wymienia

¹⁶ M. Manowska, op. cit., s. 57.

¹⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lipca 2010 r. III CZ 22/10, LEX nr 852675.

¹⁸ M. Manowska, op. cit., s. 58.

¹⁹ Art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. zmieniony przez art. 1 pkt 127 lit. a ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 368 § 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie: „powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów lub dowodów”. Art. 368 § 1¹ k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 127 lit. b ustawy z 4 lipca 2019 r.,

przesłanki uwzględnienia w postępowaniu apelacyjnym nowych faktów i dowodów²⁰. Strona postępowania będzie musiała uprawdopodobnić, że powołuje nowe fakty lub dowody dopiero na etapie postępowania odwoławczego, gdyż nie było możliwe ich powołanie przed sądem pierwszej instancji albo że dopiero na tym etapie postępowania wynikła potrzeba ich powołania. W przypadku gdy w treści apelacji strona podniesie zarzuty dotyczące podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, będzie ona musiała wskazać fakty, które sąd pierwszej instancji ustalił sprzecznie z rzeczywistym stanem rzeczy, a także fakty, które nie zostały ustalone przez sąd pierwszej instancji. Należy zauważyć, że w sprawach cywilnych wprowadzony został protokół elektroniczny. Zważywszy na to, strona zobowiązana będzie do wskazania (w przypadku powołania w postępowaniu odwoławczym faktu, który został stwierdzony dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz lub dźwięk) konkretnej części zapisu odnoszącej się do faktu przez nią powoływanego. W uzasadnieniu wprowadzanych zmian ustawodawca zwrócił uwagę na praktyczne skutki nałożonego na stronę obowiązku. Wskazał, że w efekcie wprowadzonej regulacji sąd odwoławczy zostanie odciążony od odsłuchiwania nagrań niezwiązanych z zarzutami apelacji, oszczędzając tym samym czas²¹. Zgodzić się należy z trafnością spostrzeżenia ustawodawcy, że strona wnosząca fakt posiada wiedzę odnośnie fragmentu zapisu, w którym on się znajduje. Wydaje się, że obciążenie strony koniecznością jego wskazania było w pełni zasadne. Dla skarżącego jest to wiedza oczywista, która – gdyby należała do kompetencji sądu drugiej instancji – zasadniczo mogłaby przyczynić się (ze względu na czas niezbędny do zapoznania się przez sąd z treścią zapisu) do przedłużenia postępowania.

(Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 368 § 1¹ k.p.c. brzmi: „W zarzutach co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia należy wskazać fakty ustalone przez sąd pierwszej instancji niezgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy lub istotne dla rozstrzygnięcia fakty nieustalone przez sąd pierwszej instancji”. Art. 368 § 1² k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 127 lit. b ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 368 § 1² k.p.c. brzmi: „Powołując nowe fakty lub dowody, należy uprawdopodobnić, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo potrzeba ich powołania wynikła później”. Art. 368 § 1³ k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 127 lit. b ustawy z 4 lipca 2019 r., (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 368 § 1³ k.p.c. brzmi: „Powołując fakt wykazany dowodem utrwalonym za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, należy oznaczyć część zapisu dotyczącą tego faktu”.

²⁰ Zob. P. Rylski, *Zmiany w przepisach o postępowaniu apelacyjnym w świetle modelu apelacji cywilnej*, „Polski Proces Cywilny” 2020, nr 1, s. 119–142.

²¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, s. 81.

Rozpoznanie apelacji

Wprowadzone przez ustawodawcę zmiany w istotny sposób wpływają na sam przebieg postępowania apelacyjnego. Nastąpiło scentralizowanie w sądzie odwoławczym postępowania międzyinstancyjnego. W związku z powyższym to sąd odwoławczy zobowiązany jest do dokonania doręczenia odpisu apelacji stronie przeciwnej. Zaznaczyć należy, że doręczenie nie nastąpi w sytuacji, gdy apelacja zostanie odrzucona przez sąd drugiej instancji²². Zmianę w tym zakresie przewiduje art. 373¹ k.p.c.²³ Od dnia doręczenia odpisu apelacji strony postępowania mogą wnieść odpowiedź na apelację w terminie dwóch tygodni. Tym samym celowe stało się uchylenie dotychczasowego przepisu art. 372 k.p.c.²⁴

Istotnej zmianie uległ również tryb procedowania sądu drugiej instancji. Ustawodawca powołując się na znowelizowany art. 148¹ § 1 k.p.c.²⁵ wskazał potrzebę zwiększenia przesłanek umożliwiających rozpoznanie apelacji na posiedzeniu niejawnym. Tak jak w obecnym stanie prawnym, tak i po zmianach wchodzących w życie 7 listopada 2019 r., do przypadków obejmujących odrzucenie apelacji przez sąd odwoławczy należy zaliczyć: apelację złożoną po terminie, nieopłaconą, z innych przyczyn niedopuszczalną oraz sytuację, w której strona nie usunęła braków w wyznaczonym terminie. Zauważyć jednak należy, że po zmianach również w kompetencji referendarza sądowego będą czynności związane z nadaniem biegu apelacji²⁶. Przełomem w trybie procedowania sądu odwoławczego jest możliwość rozpoznania apelacji na posiedzeniu niejawnym w przypadku gdy nie jest konieczne przeprowadzenie rozprawy. Wyjątek stanowi sytuacja, w której stronałoży wniosek o przeprowadzenie rozprawy. Zaznaczyć trzeba, że złożyć go można zarówno w treści apelacji, jak i w odpowiedzi na apelację. Jednakże sąd odwoławczy nie

²² Zob. M. Michalska-Marciniak, *Komentarz do art. 373¹ k.p.c.*, [w:] T. Zembrzusi (red.), *Komentarz postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 1 i 2, LEX 2020.

²³ Art. 373¹ k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 133 ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 373¹ k.p.c. brzmi: „Przewodniczący zarządza doręczenie odpisów apelacji pozostałym stronom, pouczając je o treści art. 374. Pozostałe strony mogą wnieść odpowiedź na apelację w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia odpisu apelacji”.

²⁴ Art. 372 k.p.c. uchylony przez art. 1 pkt 131 ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r.

²⁵ 148¹ § 1 k.p.c. dodany przez art. 2 pkt 18 ustawy z 10 lipca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 8 września 2016 r.

²⁶ Art. 373 k.p.c. zmieniony przez art. 1 pkt 132 ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 373 otrzymuje brzmienie: „§ 1. Sąd drugiej instancji odrzuca apelację spóźnioną, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie usunęła w wyznaczonym terminie. § 2. Czynności związane z nadaniem biegu apelacji może wykonywać referendarz sądowy”.

jest nim zawsze związany. Sąd drugiej instancji nie uwzględni wniosku strony w przypadku, gdy nastąpi cofnięcie pozwu lub apelacji oraz gdy zajdzie nieważność postępowania²⁷.

W uzasadnieniu wprowadzanych zmian ustawodawca wskazał, że poszerzenie możliwości rozpoznania apelacji w trybie nieprocesowym przyczyni się znacznie do przyśpieszenia postępowania odwoławczego. Zaznaczył, że nie wpłynie to na merytoryczne rozpoznanie sprawy. Swoje przekonanie oparł na doświadczeniach z praktyki ukazujących zachowanie stron w stosunku do wyznaczonych rozpraw przez sąd drugiej instancji. Zauważył, że strony niejednokrotnie nie stawiają się na rozprawy apelacyjne. W przypadku gdy są one obecne na rozprawie, ich rola w znacznej mierze ogranicza się jedynie do podtrzymania apelacji lub złożenia wniosku o jej oddalenie. Jedynie prawdopodobieństwo obciążenia kosztami procesu powoduje, że strona stawia się na rozprawie odwoławczej²⁸. Rozpoznanie sprawy apelacyjnej w trybie nieprocesowym wpływa zasadniczo na skład sądu odwoławczego. Sąd orzeka w składzie jednego sędziego na posiedzeniu niejawnym. Nie dotyczy to przypadku, w którym następuje wydanie wyroku – w takiej sytuacji występuje skład trzyosobowy²⁹.

Novum w procedowaniu sądu drugiej instancji stanowi możliwość zlecenia przeprowadzenia dowodu sędziemu wyznaczonemu. Ma to miejsce także wtedy, gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania³⁰.

Potrzeba dostosowania do potrzeb praktyki oraz wyeliminowania sprzeczności w stosowaniu konkretnych przepisów stała u podstaw wprowadzenia zmian w treści uzasadnień wyroków sądów odwoławczych. Ustawodawca zdecydował o konkretyzacji wymogów obligatoryjnej i fakultatywnej treści uzasadnień³¹. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 387 § 2¹ k.p.c.³² wy-

²⁷ Art. 374 k.p.c.

²⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, s. 81.

²⁹ Art. 367 § 3 k.p.c. zmieniony przez art. 1 pkt 126 lit. a ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 367 § 3 otrzymuje brzmienie: „Sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów. Na posiedzeniu niejawnym sąd orzeka w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem wydania wyroku”.

³⁰ Art. 367 § 3¹ k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 126 lit. b ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 367 § 3¹ brzmi: „Sąd może zlecić przeprowadzenie dowodu sędziemu wyznaczonemu, także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania”.

³¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019, s. 82.

³² Art. 387 § 2¹ k.p.c. zmieniony przez art. 1 pkt 136 lit. a ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 387 § 2¹ k.p.c. otrzymuje brzmienie: „W uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji: 1) wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne ustalenia sądu pierwszej instancji, chyba że sąd drugiej instancji zmienił lub uzupełnił te ustalenia; jeżeli sąd drugiej instancji przeprowadził postępowanie

różnić można dwie podstawy – faktyczną i prawną – które musi zawierać każde rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji. W przypadku podstawy faktycznej rozstrzygnięcia możliwa jest sytuacja, w której sąd ograniczy jej wskazanie jedynie przez stwierdzenie, że ustalenia sądu pierwszej instancji przyjął za własne. Jednakże jest to niedopuszczalne w sytuacji, gdy ustalenia poczynione przez sąd pierwszej instancji zostały zmienione lub uzupełnione przez sąd odwoławczy. Ustawodawca wyraźnie zaznaczył niezbędność wskazania w uzasadnieniu sądu drugiej instancji ustalonych przez niego faktów, które zostały uznane przez niego za udowodnione. Ponadto uzasadnienie powinno zawierać wskazanie dowodów, w oparciu o które nastąpiło rozstrzygnięcie sądu odwoławczego, jak również przyczyn, które spowodowały, że sąd drugiej instancji odmówił wiarygodności i mocy dowodowej innym dowodom. Powyższe elementy uzasadnienia są konieczne w sytuacji, gdy sąd odwoławczy przeprowadził postępowanie dowodowe, jak również gdy dokonał odmiennej oceny dowodów przeprowadzonych przed sądem pierwszej instancji. Niezbędnym elementem każdego uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego jest wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Powinno to nastąpić w oparciu o przepisy prawa z jednoczesnym dokonaniem oceny poszczególnych zarzutów apelacyjnych. Niemniej podstawa prawna rozstrzygnięcia może zostać ograniczona jedynie do wskazania, że ocena dokonana przez sąd pierwszej instancji została przyjęta za własną przez sąd odwoławczy.

W nowym stanie prawnym wprowadzono również nowelizację odnoszącą się do terminu sporządzenia uzasadnienia. Warto jednak zauważyć, że merytoryczna treść przepisu art. 387 § 2, 3, 4 k.p.c.³³ nie uległa zmianie. Ustawo-

dowodowe lub odmiennie ocenił dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, uzasadnienie powinno także zawierać ustalenie faktów, które sąd drugiej instancji uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej; 2) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa powinno objąć ocenę poszczególnych zarzutów apelacyjnych, a poza tym może ograniczyć się do stwierdzenia, że sąd drugiej instancji przyjął za własne oceny sądu pierwszej instancji”.

³³ Art. 387 § 2, 3, i 4 k.p.c. zmieniony przez art. 1 pkt 136 ustawy z 4 lipca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469) zmieniającej ustawę Kodeks postępowania cywilnego z dniem 7 listopada 2019 r. Art. 387 § 2 k.p.c. otrzymuje brzmienie: „Pisemne uzasadnienie albo transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin ten liczy się od dnia wydania orzeczenia. Jeżeli apelację oddalono lub zmieniono zaskarżony wyrok, pisemne uzasadnienie albo transkrypcję wygłoszonego uzasadnienia sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem”. Art. 387 § 3 k.p.c. otrzymuje brzmienie: „Orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się tej stronie, która w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia orzeczenia zgłosiła wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem. Przepis art. 327 § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli ogłoszenia nie było, orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu w terminie tygodnia od dnia sporządzenia uzasadnienia”. Art. 387 § 4 k.p.c. otrzymuje brzmienie: „Jeżeli nie sporządzono pisemnego uzasadnienia wyroku ani transkrypcji wygłoszonego uzasadnienia, a w sprawie została wniesiona skarga kasacyjna lub skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sporządza się je w terminie dwóch tygodni od dnia wniesienia skargi, a jeżeli skarga była dotknięta brakami – od dnia usunięcia tych braków. Uzasadnienie można ograniczyć do zakresu, którego dotyczy skarga”.

dawca wprowadził jedynie zmiany o charakterze redakcyjnym. Utrzymany został termin dwóch tygodni na sporządzenie pisemnego uzasadnienia albo transkrypcji ogłoszonego uzasadnienia. Termin liczy się od dnia ogłoszenia orzeczenia albo w sytuacji, gdy ogłoszenie nie nastąpiło od dnia jego wydania lub od dnia zgłoszenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem w przypadku, gdy apelacja została oddalona albo zaskarżony wyrok uległ zmianie. Jeżeli strona od dnia ogłoszenia orzeczenia zgłosi w terminie tygodniowym wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, jedynie tej stronie następuje doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem – przy czym w terminie tygodnia od dnia sporządzenia uzasadnienia doręcza się stronom z urzędu orzeczenie z uzasadnieniem w przypadku, gdy nie nastąpiło ogłoszenie orzeczenia. Również w terminie dwóch tygodni sporządza się pisemne uzasadnienie orzeczenia albo transkrypcję ogłoszonego uzasadnienia w przypadku, gdy wcześniej nie zostały one sporządzone a w sprawie wniesiona została skarga kasacyjna lub skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Termin ten liczy się od dnia usunięcia braków w przypadku, gdy skarga była nimi dotknięta. *Novum* w przepisie jest możliwość ograniczenia uzasadnienia jedynie do zakresu objętego wniesioną skargą.

Wykaz literatury

- Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, 2016, LEX 2019.
- Jakubecki A. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Artykuł 1–729*, 2019, LEX 2019.
- Manowska M., *Struktura sędziowskiego materialnego kierownictwa postępowaniem dowodowym przed sądem II instancji w apelacji pełnej w procesie cywilnym*, „Przeгляд Sądowy” 2018, nr 10.
- Michalska-Marciniak M., *Komentarz do art. 373¹ k.p.c.*, [w:] T. Zembruski (red.), *Komentarz postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. 1 i 2, LEX 2020.
- Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3137), Warszawa, 18 stycznia 2019 r.
- Partyk A., *Komentarz do art. 381 k.p.c.*, [w:] O.M. Piaskowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, LEX 2020.
- Rylski P., *Zmiany w przepisach o postępowaniu apelacyjnym w świetle modelu apelacji cywilnej*, „Polski Proces Cywilny” 2020, nr 1.
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 3137/2019.

Summary

The appeal in a general trial process in the light of the amendment to the Code of Civil Procedure of 4 July 2019.

Part 1 – Inter-institutional and evidentiary proceedings

Key words: amendment, civil proceedings, appeal, court.

In the amendment to the code of civil procedure and some other acts of July 4, 2019, the Polish legislator has carried out a comprehensive reform of proceedings in civil matters.

The legislator introduced several changes to the provisions of the Code of Civil Procedure. Extensive modification of procedural law is aimed at simplifying, streamlining and accelerating the hearing of cases before common courts.

The introduced regulation was classified within the following groups: preparation of the case for examination, prevention of abuse of procedural law, evidence, justification of judgments and appeal proceedings, proceedings in commercial cases, other separate proceedings, general streamlining of proceedings, court costs, introductory provisions and other provisions.